

Fazakas Ida

A *Tájélot* pályorientációs program romániai adaptációja

A *Tájélot* orientáló program, amelyet adaptáltunk, három részből áll: *Érdeklődés, Képesség, Pályák világa* (középfokú pályaleírások). A program a magyarországi tapasztalatok szerint a pályorientációs munkában igen jól használható módszertani eszköz. Romániában az adaptált módszer neve *Iránytű* programcsomag.

Jelen tanulmányomban a program *Érdeklődés* c. kérdőív romániai adaptációját mutatom be, illetve azokat a lépéseket, amelyeket az *Érdeklődés*hez köthető pályaaajánlatok kialakítása érdekében tettünk meg.

Szemléletváltás

A pályorientáció fogalma, amely a 90-es években váltotta fel a pályaválasztást, nem honosodott meg sem Magyarországon, sem Romániában. A váltásra azért volt szükség, mert az 50-es években éles vita bontakozott ki a kutatók között a pályaválasztási döntés statikus, illetve folyamatjellege témakörében. Ginsberg (1951) statikus és irreverzibilis folyamatnak tartotta a pályaválasztást megalapozó döntést. Super (1968) felvetette a pályafejlődés fontosságát, és így a pályaválasztást folyamatnak és kompromisszumok sorozatának definiálta.

A 70-es években a magyar kutatók, Csirszka (1966), Völgyesy (1976), Ritoókné (1986) és Szilágyi (1979) hasonló következtetésre jutottak kutatásaik alapján. Új szemléletmód fejeződik ki a pályorientáció fogalmában, amelynek keretében az iskolának nem egy döntésre kell felkészítenie a fiatal, hanem a munka világában történő folyamatos tájékozódásra, orientálódásra. A folyamatjelleg miatt az iskola számára nehéz a pályorientáció vállalása, mert nehezen köthető az iskolai struktúrájához (felmérő, bizonyítvány stb.).

A 60-as években Magyarországon megkezdődött a vita a pályaválasztási érettség kialakíthatóságáról, és jelentős előrelépés volt annak az elfogadtatása, hogy ez tizenéves korra igen jó pedagógiai ráhatások mentén sem alakul ki feltétlenül. Rókusfalvy (1969) és más szerzők – hasonlóan a nemzetközi szakirodalomban megfogalmazottakhoz – a pályarétség kialakulását szélesebb időintervallumra helyezte (14–16 év), amely ellentétben állt mind a magyar, mind a román iskolarendszer váltási, illetve döntési pontjaival. Mindezek az előzmények érthetővé teszik, hogy az elmúlt években a biztosított keretek ellenére sem fogadja be szívesen az iskola a pályorientációs tevékenységet.

A pályorientáció tartalma

A pályorientáció tartalmának meghatározását számos elmélet alapján kísérrelhetjük meg (Ginsberg 1951; Super 1968; Conger 1989; Szilágyi-Völgyesy 1996), amelyekben azonban közös elem a munka világában történő eligazodás megalapozása. Általában a sikeres pályaválasztási döntést egy olyan tájékozódási folyamatnak tartják, amelyben a fiatal az adott életkornak megfelelő önismerettel, öndefinícióval rendelkezik. Super (1951) öndefiníción azt a képet, véleményt érti, ami az egyénben alakul ki saját magáról. A pályorientáció folyamatában az öndefiníció kialakításához meghatározott személyiségtulajdonságok megismerése és elemzése révén juthat el. Ezek a kiemelt sze-

mélyiségtulajdonságok: érdeklődés, képesség, érték, munkamód (Szilágyi–Hajdu 2002). Továbbá: a fiatal a tájékozódási folyamatban meg kell hogy ismerje társadalmi környezetének gazdasági jellemzőit és képzési lehetőségeit, valamint valódi ismeretekkel kell rendelkeznie a pályák világáról. Ezek szerint a pályaeorientáció tartalmát az önismeret, a képzési lehetőségek ismerete és a pályaismeret jelenti. „A pályaeorientáció egy olyan folyamat, amely a tanuló egyéni igényeinek figyelembevételével segíti a megfelelő pálya, szakma kiválasztását a lehető legszélesebb információnyújtás révén.” (Szilágyi 2000)

A pályaeorientációs tevékenység általános módszerei

Módszertani szempontból a pályaeorientációs tevékenységet három csoportra oszthatjuk: egyéni, csoportos foglalkozás, illetve számítógéppel támogatott orientáló rendszer.

Egyéni foglalkozásban az egyéni igényeknek megfelelően a kérdés- vagy problémakör tisztázása után foglalkozunk a pályaválasztóval. Ezt nevezzük egyéni tanácsadásnak. Az egyéni foglalkozások a személy aktivitására épülnek, a tanácskérő saját idejéből keresi fel a tanácsadót.

A csoportos foglalkozás azt jelenti, hogy a tanácskérőknek azonos problémakörre szervezünk foglalkozás-sorozatot, ennek neve: csoportos tanácsadás. Ez természetesen lehet folyamatos vagy rövid, intenzív foglalkozássorozat, amelyen az azonos problémával küszködő vagy az azonos kérdésfeltevést megismerni kívánó személyek vesznek részt.

Módszertani szempontból külön kiemeljük a *számítógéppel támogatott orientáló rendszereket*, amelyek sokféle témakörhöz kapcsolhatók. Ez a módszertani megközelítés váltást jelent a korábbi gyakorlathoz képest, ahol csak pszichológiai eszköztárral közelítették meg a pályaválasztási tanácsadást. A számítógépes programok nagy része önértékelő eljárással dolgozik, amelyekről nem mondhatjuk el, hogy rendelkeznek a validitási, reliabilitási mutatókkal, személyes profilt sem adnak a vizsgált személyről, de összeillesztjük a kapott eredményeket néhány pálya-, illetve állásajánlattal. Az ilyen programok úgynevezett térképet rajzolnak a személyiségről, illetve a gazdaság lehetőségeiről, és ezt vagy a személynek önmagának kell összeillesztenie, vagy ehhez is készítenek egy programot. Így összekapcsolják a személyes profilt a pályaaajánlatokkal, és javaslatok is születnek, amelyeket az egyén a maga döntése alapján használhat fel.

Ezek az információs rendszerek csak akkor működnek, ha az egyén meghatározott önértékelési szinttel rendelkezik, mivel a számítógéppel támogatott orientáló rendszerekhez szükség van arra, hogy a számítógép által feltett kérdésekre az egyének önmagukra vonatkozóan egyértelmű, a számítógép számára is kezelhető válaszokat tudjanak adni.

Magyarországon a 90-es években a tanácsadási technikák kidolgozásakor a gyakorlatba új eszközöket vezettek be: az önértékelési eljárásokat. Az általában kérdőív jellegű módszereknek az a lényege, hogy pontosan, körülhatároltan megfogalmazzák azt, hogy milyen felvilágosítással egészítheti ki a személy az önmagáról alkotott képét. A pályaeorientációs folyamatban jelentős szerep jut az érdeklődésnek, a képességnek, a munkamódnak vagy a pályaismeret megítélésének. Ezek az önértékelő eljárások akkor hatékonyak, ha nemcsak külön-külön elemzik az egyes tulajdonságokat, hanem összekapcsolják azokat. Az önértékelési eljárások nagy előnye mégis abban áll, hogy a tanuló szembesül olyan kérdésekkel, amelyeket korábban nem tudott, nem akart végiggondolni. Az önértékelési eljárások bevezetésének célja az, hogy segítse a tanácskérő, a tanuló öndefiníciós képességének kialakulását, próbálja elősegíteni, hogy a tanulók meg tudják fogalmazni a hiányokat, illetve a pozitívumokat, amelyek a számukra fontosak (Szilágyi 1993).

A szakirodalom egyetért abban, hogy az érdeklődés meghatározó része a pályaválasztási döntés kialakulásának (Csirszka 1966; Völgyesy 1976; Ritoók 1986; Szilágyi 1982; Zakar 1988). Így a pályaeorientációt segítő módszerek között jelentős számban kerül kidolgozásra olyan önértékelő módszer, mely az érdeklődési irányok megismerését segíti (Szilágyi 1997).

A *Tájéoló – Érdeklődés* című kérdőív adaptációs folyamatának bemutatása

A *Tájéoló – Érdeklődés* önértékelő – ceruzával vagy számítógépes programmal végzett – módszer adaptálásakor azt a kérdéskört vizsgáltuk, hogy hogyan vezethető be Romániában a módszer a pályaeorientációs munkába, a magyar és a román anyanyelvűek körében. A vizsgálatról azt is vártuk, hogy meghatározhatókká váljanak a pályakörök, konkrét pályák, amelyek Romániában a pályaismereti tudásanyag alapját képeznék. Tanulmányomban a kérdőív adaptációjának folyamatát és az összehasonlító vizsgálatnak azokat a lépéseit mutatom be, amelyeket a pályalista kialakítása érdekében tettünk meg.

A *Tájéoló* módszer bemutatása

A *Tájéoló* mint a pálya kiválasztását segítő módszer a Német Szövetségi Köztársaság Munkaügyi Hivatala által kidolgozott *STEP+* rendszer adaptációja. Magyarországi változatát a Gödöllői Szent István Egyetem Tanárképző Intézete dolgozta ki 1990-ben. A *Tájéoló* rendszerben két fő részt különböztetünk meg:

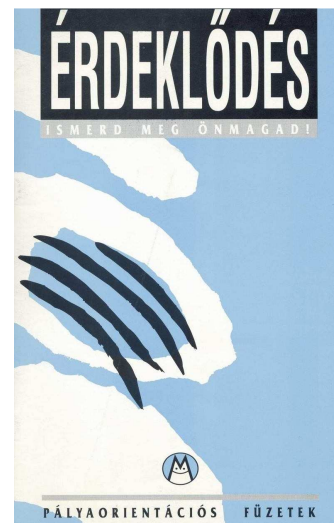
- a) a képességekre vonatkozó információs rendszert;
- b) az érdeklődésre vonatkozó információs rendszert.

Mindkét részhez kapcsolódóan kidolgozásra került a papír-ceruzá- és a számítógépes változat is.

Az érdeklődésre vonatkozó információt a kék színű *Érdeklődés* c. füzet és program tartalmazza, amely 17 érdeklődési irányt jelöl. Az önértékelési kérdőív fő célja: segítsen a fiatalnak megfogalmazni, hogy milyen pályát választana akkor, ha csak érdeklődési irányának megfelelően emelhetné ki a pályák sokaságából a neki megfelelőt. A módszer a realitástól független, a személyiség hajlamainak és az egyén érdeklődésének megfelelő pályaeorientációs folyamatot próbál modellálni.

Az önmegismerést segítő 17 érdeklődési terület kötődik a pályákkal kapcsolatos és a realitásban jól használható tapasztalatokhoz.

Ezek a következők:

1. Szabadban végzett munka
2. Növényekkel, állatokkal való foglalkozás
3. Emberek között dolgozni
4. Testi erőt igénylő foglalkozás
5. Formákkal, vonalakkal végzett munka
6. Kézi erővel, szerszámmal végzett munka
7. Technikai feladatok ellátása

8. Irodai munka
9. Embereken segíteni
10. Eladni, vásárolni
11. Tiszta környezetben dolgozni
12. Gépeket összeszerelni és javítani
13. Automata gépekkel dolgozni
14. Fémekkel dolgozni
15. Elektromos készülékkel dolgozni
16. Építőiparban dolgozni
17. Laboratóriumban dolgozni

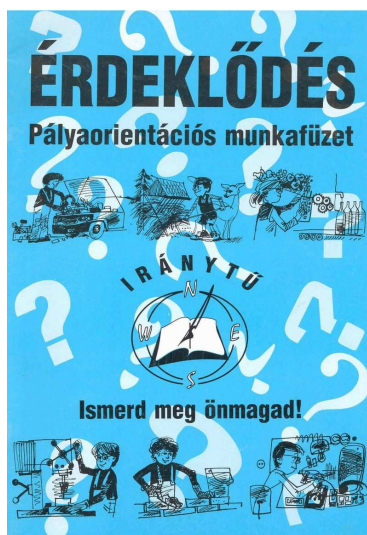
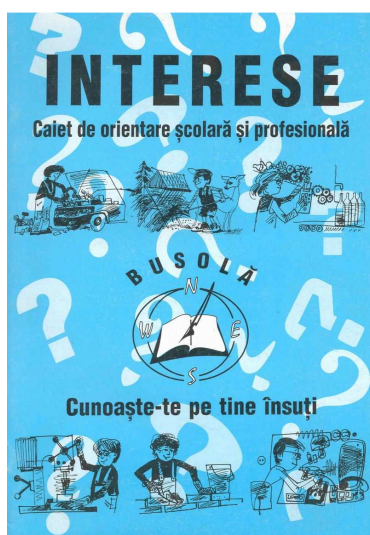
A fiatalok által kézhez kapott füzet piktogramokat és fényképeket is tartalmaz. Konkrét kérdések segítik egy-egy terület jobb megértését. Például: „Szabadban végzett munka. Megfelel ez az érdeklődésednek? Olyan pályán tanulhatsz, ahol gyakran tartózkodhatsz a szabadban. Mindig kint kell lenned, akár jó, akár rossz idő van. Szabadban lenni azt jelenti, hogy többnyire mezőn, a fák között, az utcán, az erdőben, a kertben, egyszóval a természetben vagy. Ezt a fajta munkát röviden úgy nevezzük: szabadban végzett munka.

Szabad idődben gyakran vagy kint a levegőn? Dolgoztál már rossz időben a kertben? Érdekel, vonz téged az, hogy sokat legyél friss levegőn, és ott tevékenykedj? Szívesen választanál olyan foglalkozást, ahol a szabadban lehet dolgozni?”

Ebben a kérdőívben egy négyfokozatú skála segítségével kell válaszolni a feltett kérdésekre. A válaszok:

1. Igen, ezt nagyon szívesen teszem.
2. Igen, szívesen teszem.
3. Nem, kevésbé szívesen teszem.
4. Nem, egyáltalán nem szívesen teszem

A válaszok segítségével a válaszlapon kialakul egy jól látható érdeklődésstruktúra, mely megmutatja a pozitív, illetve a negatív pólusokat. A füzet kitöltése után a tanulónak azt a kérdést kell megválaszolnia, hogy az érdeklődésének megfelelően milyen pályát választana a füzethez mellékelte több mint száz középfokú végzettséget adó pályából.

Az Iránytű – Érdeklődés önértékelő módszer román és magyar nyelvű papír-ceruza változata

A számítógépes változat az érdeklődésre vonatkozóan ugyanazt a 17 érdeklődési irányt öleli fel. A számítógép minden érdeklődési területet szemléletesen és részletesen jellemez. El kell olvasni ezeket a leírásokat, és a kérdésekre kell válaszolni. Minden érdeklődési területről el kell dönteni, hogy mennyire felel meg a saját érdeklődési iránynak, a kérdés úgy szól, hogy milyen mértékben végezne olyan tevékenységet, amelyek egy-egy érdeklődési területet jellemeznek. A négy válaszlehetőség megegyezik a füzetben találhatóval. A válaszok alapján a számítógép meghatározza a tanuló érdeklődési profilját és ennek megfelelő pályákat is ajánl. A 17 érdeklődési irányhoz a rendszer 330 pályát kapcsol, ezek hasonlóan a középfokú végzettséget adó pályák. Ha az érdeklődésprofil nem értelmezhető a pálya kiválasztása szempontjából, pl. sok az elutasított érdeklődési terület vagy minden válasz azonos jellegű, a pályaaajánlatok elmaradnak.

Minta a *Tájéoló* számítógépes változatára

Kedves ...!

	Érdeklődési kör	++	+	-	--
1.	Szabadban végzett munka	x			
2.	Növényekkel, állatokkal foglalkozni	x			
3.	Emberek között dolgozni			x	
4.	Testi erőt igénylő munkát végezni		x		
5.	Formákkal, vonalakkal kapcsolatos munka			x	
6.	Kézi erőt és szerszámot igénylő munka		x		
7.	Technikai feladat ellátása		x		
8.	Irodai munka				x
9.	Emberek segítése			x	
10.	Eladni, vásárolni				x
11.	Tiszta környezetben dolgozni			x	
12.	Gépek szerelése, javítása		x		
13.	Gépek, berendezések működésének megfigyelése		x		
14.	Fémekkel végzett munka				x
15.	Elektromos készülékekkel dolgozni			x	
16.	Építőiparban végzett munka		x		
17.	Laboratóriumi munka				x

Érdeklődésed alapján a következő pályák felelnek meg neked a legjobban:

Erdészeti technikus	Zöldségtermesztő
Dísznövénykertész	Vadász, vadtenyésztő
Épületasztalos	Cipőfelsőrész-készítő
Gázszerelő	Épületburkoló

Jellemző szakmacsoport: mezőgazdasági. Nézd meg, hogy az általad választott pálya a felsoroltak között van-e. Gondolkodj el az eredményen!

A *Tájéoló – Érdeklődés* c. önbecsülő kérdőív adaptálásánál a következő lépéssort (Kovács 1993) alkalmaztuk:

- a kérdőívek kidolgozása vagy fordítása, a kérdőívek próbakérdése;
- a kérdőívek nyelvi és tartalmi korrekciója itemelemzés alapján;

- meghatározott minta (életkor, szakma stb.) adatainak elemzése pszichológiai mérési módszerekkel történő összehasonlítása;
- a végleges változat kialakítása;
- az elfogadott változat 200 fős mintán történő ellenőrzése;
- az önbecsülő kérdőív alternatív formában történő előállítás;
- jó minőségű (színes) nyomdai kivitel (képek, ábrák);
- a felhasználóbarát számítógépes változat.

A vizsgálat során kombinált módszert alkalmaztunk, a tanulók az *Érdeklődés* c. füzetet töltötték ki, ezt a papír-ceruza formát a számítógépen értékeltük ki, és ezt is megkapták a tanulók.

A vizsgálati mintában 108 romániai (56 fiú, 52 lány), 108 magyarországi (56 fiú, 52 lány) tanulót kérdeztünk. A kiválasztott életkor (12–16 év között) és település (falu, megyeszékhely) nagysága azonos volt a két minta esetében.

Vizsgálati eredmények

A kérdőívek feldolgozása utána következő érdeklődési rangsort kaptuk a két mintánál.

Romániai minta	Magyarországi minta
1. Embereken segíteni	1. Tiszta környezetben dolgozni
2. Tiszta környezetben dolgozni	2. Embereken segíteni
3. Növényekkel, állatokkal foglalkozni	3. Emberek között dolgozni
4. Szabadban végzett munka	4. Növényekkel, állatokkal foglalkozni
5. Emberek között dolgozni	5. Kézi erővel, szerszámmal végzett munka
6. Irodában dolgozni	6. Testi erő kell hozzá
7. Laboratóriumban dolgozni	7. Eladni, vásárolni
8. Eladni, vásárolni	8. Irodában dolgozni
9. Testi erő kell hozzá	9. Gépeket összeszerelni és javítani
10. Technikai feladatokat ellátni	10. Formákkal, vonalakkal végzett munka
11. Formákkal, vonalakkal kapcsolatos munka	11. Építőiparban dolgozni
12. Kézi erővel, szerszámmal végzett munka	12. Szabadban végzett munka
13. Gépeket összeszerelni és javítani	13. Technikai feladatokat ellátni
14. Automata gépekkel dolgozni	14. Automata gépekkel dolgozni
15. Építőiparban dolgozni	15. Fémekkel dolgozni
16. Elektromos készülékkel dolgozni	16. Laboratóriumban dolgozni
17. Fémekkel dolgozni	17. Elektromos készülékkel dolgozni

Az értelmezést segíti, ha az öt legerősebb érdeklődési irányt hasonlítjuk össze az egyértelműen elfogadott (igen, nagyon szívesen teszem) válasz alapján.

Romániai minta	Gyakoriság
1. Embereken segíteni	63,0%
2. Tiszta környezetben dolgozni	50,0%
3. Növényekkel, állatokkal foglalkozni	50,0%
4. Szabadban végzett munka	38,9%
5. Emberek között dolgozni	37,0%

Magyarországi minta	Gyakoriság
1. Tiszta környezetben dolgozni	25,9%
2. Embereken segíteni	20,4%
3. Emberek között dolgozni	20,4%
4. Növényekkel, állatokkal foglalkozni	18,5%
5. Kézi erővel, szerszámmal végzett munka	16,7%

Egy korábbi vizsgálat eredményeként (Kovács 1993) a magyarországi mintánál hasonló tendencia volt megfigyelhető, hogy a 17 érdeklődési terület közül a tanulók válaszaiban – a tradíció és szokásrendszer miatt – három érdeklődési irány igen intenzíven szerepelt: embereken segíteni, emberek között dolgozni és tiszta környezetben dolgozni. A korábbi vizsgálat eredményei azt mutatják, hogy ezeket az érdeklődési irányokat szinte függetlenül a pályakívánságoktól valamilyen módon választják a tanulók, kisebb, nagyobb intenzitással. Ezek az érdeklődési irányok szinte soha nincsenek az intenzíven elutasított érdeklődési irányok listáján, ezért a pályaaajánlatoknál ezeknek a súlyát másképpen kell figyelembe venni. A romániai mintánál az *embereken segíteni, tiszta környezetben dolgozni* érdeklődési irányok szintén az erős érdeklődések köré tartoznak. Ellenben az *emberek között dolgozni* érdeklődési irány már súlyosabb, vállaltabb választásnak tűnik, ezért nem biztos, hogy a pályaaajánlatoknál a számítógépes feldolgozásban ennek súlyát ugyanúgy kell értékelnünk, mint a magyarországi rendszerben.

A másik kérdéskör a szabadban végzett munka és növényekkel, állatokkal való foglalkozás mint érdeklődési irány dominanciája és összetartozása a romániai minta esetében. Ennek magyarázata lehet a tanulóknak a mezőgazdasági munkákban meglévő nagyfokú tapasztalata, mivel elég gyakori a tanulók segítségnyújtása a családi gazdálkodáson belül.

A két rangsorban még szembetűnőbb a százalékos gyakoriságok közötti nagy különbség (63,0% és 25,9%). A romániai minta választása sokkal intenzívebb, de egyben szűkebb is. A magyarországi választás szórtaabb, kisebb a gyakoriságok százalékos aránya. Ezekből az adatokból következtethetünk arra, hogy a pályaaajánlatok során Romániában a nyitás a fontos, az érdeklődés bővítése, például több pályaismeretet bemutató foglalkozással. Érzékeltetni kell, hogy ez egy orientáló rendszer, nem a gyakorlatban való megvalósítás a lényeges. A magyarországi eredményekből következően, a pályaaajánlatok során az érdeklődés elmélyítésén kell fáradozni, egy keresőbb magatartást sugall a gyakorisági arány.

Az elutasított érdeklődési irányoknál megfigyelhető, hogy a romániai mintánál szórta, széthúzódi, a magyarországi mintánál ez sokkal kevésbé differenciált.

Romániai minta	Gyakoriság
1. Féemekkel dolgozni	5,6%
2. Elektromos készülékkel dolgozni	7,4%
3. Építőiparban dolgozni	13,0%
4. Gépeket összeszerelni és javítani	14,8%
5. Automata gépekkkel dolgozni	14,8%

Magyarországi minta	Gyakoriság
1. Elektromos készülékkel dolgozni	3,7%
2. Laboratóriumban dolgozni	7,4%
3. Féemekkel dolgozni	7,4%
4. Automata gépekkkel dolgozni	7,4%
5. Szabadban végzett munka	7,4%

Úgy tűnik, a gazdasági kultúra milyensége, szintje nem számít még az érdeklődési irányok választásában, a technikai eszközök megjelenése és intenzívebb használata (számítógép, elektromos berendezések stb.) nem hozta közelebb az ehhez kapcsolható érdeklődési irányokat.

Összegzésként elmondhatjuk, hogy a *Tájéoló – Érdeklődés* módszer papír-ceruza változatát Romániában változtatás nélkül lehet használni a pályaaajánlatos munkában. A számítógépes változat esetében viszont a pályaaajánlatok összeállításában, a pályák

kódolásában az eredményekből következően az egyes érdeklődési irányok (pl. emberek között dolgozni) súlyát az értékelési rendszerben módosítani kellett. Az adaptálási folyamatban a magyar nyelvű kérdőívek esetében nyelvi problémák nem voltak, tehát a kérdőív nyelvi korrekciójára nem volt szükséges. A román nyelvű kérdőív nyelvi adaptációját ezt követően végeztük el, de ennek bemutatására itt most nem térünk ki.

Pályaaajánlatok kialakítása

A vizsgálat következő lépése a *Tájélot – Érdeklődés* számítógépes programban szereplő 330 középfokú pálya vizsgálata és összehasonlítása a Romániában fellelhető osztályozási rendszerekkel, pályaleírásokkal, pályakövetelményekkel.

A pályaismeretre vonatkozóan két nagy témát emelhetünk ki: az egyik a pályák osztályozási rendszere, a másik az egyes foglalkozások profiljának tartalma. A pályák osztályozásának feladata a sokféle foglalkozás, különböző szempontok, kritériumok szerinti besorolása. Az osztályozás során a foglalkozások szervezésének olyan módját próbálják kialakítani, amely segíti a felhasználókat (tanácsadók, munkáltatók, munkavállalók stb.) az eligazodásában. A foglalkozási profilok, a pályaleírások adják azokat az információkat a pályákról, amelyek alapul szolgálhatnak a pálya kiválasztásához. Leírja azokat a követelményeket, amelyeket a foglalkozás ellátása igényel a munkát végzőtől (Völgyesy 1995). Természetesen ezek a feltételek állandóan változnak, ami azt is jelenti, hogy ezeket „karban kell tartani”, időszakonként újra kell gondolni.

A pályák osztályozási rendszerére vonatkozóan, a pályaaajánlatok kialakításához a két ország szakképzési rendszerének szakmacsoportjait vettük figyelembe:

Magyarországi szakmacsoportok	Romániai szakmacsoportok
<i>Humán szakmai tevékenységek</i>	
Egészségügyi	Egészségügy és társadalmi védelem
Szociális	
Oktatási	
Egyéb szolgáltatások	
<i>Műszaki szakmai tevékenységek</i>	
Gépészet	Mechanika és fémmegmunkálás
Elektronika	Elektrotechnika és energetika
	Audiovizuális és távközlési technika
Informatika	Elektronika, automatizálás és számítástechnika
Vegyipar	Ipari kémia
Építészet	Építőipar
Könnyűipar	Könnyűipar
Faipar	Fafeldolgozás
Nyomdaipar	
Közlekedési építészet és technika	Szállítás
Környezetvédelem, vízgazdálkodás	Erdőgazdaság és környezetvédelem
	Ércek kitermelése és feldolgozása
	Kőolaj- és földgázkitermelés és feldolgozás
<i>Gazdasági és szolgáltatási tevékenységek</i>	
Közgazdasági	Pénzügy, adminisztráció, menedzsment
Ügyvitel	
Kereskedelem, marketing, üzleti adminisztráció	Kereskedelem és szolgáltatások
Vendéglátás, idegenforgalom	Vendéglátóipar (közélemezés)

	Turisztikai tevékenységek
	Kisipar
Közlekedési üzemvitel	
<i>Agrártevékenységek</i>	
Mezőgazdaság	Mezőgazdaság
Élelmiszeripar	Élelmiszeripar

A szakmacsoportok összehasonlításakor azonosságokat és különbségeket egyaránt megfogalmazhatunk. Szembetűnő különbség a humán szakmai tevékenységeken belül látható: a szociális és oktatási szakmacsoportok hiányoznak a román rendszerből, így az ezekhez rendelt pályaaajánlatokat módosítottuk. A műszaki szakmai tevékenységeken belüli szakmacsoportok esetén továbbá módosította a pályalistát az ércek kitermelése és feldolgozása, valamint a kőolaj és gázok kitermelése és feldolgozása szakmacsoportok jelenléte és a nyomdaipar hiánya a román rendszerben. A gazdasági és szolgáltatási és az agrár szakmai tevékenységeken belüli szakmacsoportok között nagy különbség nem látható.

A pályaaajánlatok kialakításakor a két ország szakképzési rendszerének szakmacsoportjait figyelembe véve jutottunk el ahhoz a pályalistához, amit a számítógép ajánl a kérdőív kitöltésekor.

A pályalista további differenciálásához, módosításához szükség van az egyes foglalkozások tartalmi elemzésére. Ezért tanulmányozzuk a Romániában fellelhető pályaleírásokat, és összehasonlítjuk a Magyarországon hozzáférhető szakirodalommal.

(Az *Iránytű* programcsomag papír-ceruza és számítógépes formában, román és magyar nyelven a szerzőnél hozzáférhetők.)

Bibliográfia

- Conger, D. Stuart 1989. Irányítás és tanácsadás számítógép segítségével. In *ELTE Pályalelektani szöveggyűjtemény*. Tankönyvkiadó.
- Csirszka János 1966. *Pályalelektan*. Budapest, Gondolat.
- Ginsberg, E. et alii 1951. *Occupational Choice*. New York, Columbia University Press.
- Hajdú Annamária – Szilágyi Klára (szerk.) 2002. *Pályaaorientáció*. Budapest, Kollégium Tanácsadó Kft.
- Kovács László 1993. Az önbecslő kérdőívek adaptálása és számítógépes változatok kialakítása. In Szilágyi Klára (szerk.): *Pszichológia és munkanélküliség*. Gödöllő. *Legea invățământului* 84/1995.
- Mihai Jigau – Magdalena Klein – Liana Stancu – Liliana Voicu 2000. *Ghidul profesorului. Orientare și consiliere vocatională*. București, CNROP.
- Ritoók Pálné 1986. *Személyiségfejlesztés és pályaválasztás*. Budapest, Tankönyvkiadó.
- Rókusfalvy Pál 1969. *Pályaválasztás, pályaválasztási érettség*. Budapest, Tankönyvkiadó.
- Super D. E. 1968. *Career Development: Self-concept Theory*. New York, College Entrance Examination Board.
- Szilágyi Klára 1982. *Az orvosválasztás folyamatának pszichológiai elemzése különös tekintettel a pályaaalkalmasság szempontjaira*. Kandidátusi értekezés. Budapest.
- 1993. *A tanácsadás módszerei I-II*. Gödöllő, GATE.
- 1997. *Az egyéni tanácsadás*. Gödöllő, GATE.
- 2000. *Munka- pályatanácsadás mint professzió*. Budapest, Kollégium Kft.
- Szilágyi Klára – Völgyesy Pál 1979. *A pályaválasztási döntéshozatal pszichológiai és pedagógiai lehetőségei*. Budapest, FPK.
- 1996. *Pályaaorientáció*. Gödöllő, GATE.
- Völgyesy Pál 1976. *A pályaválasztási döntés előkészítése*. Budapest, Tankönyvkiadó.
- 1995. *Pályaismeret*. Gödöllő, GATE.
- Zakar András 1988. *Pályaválasztási elméletek*. Budapest, Tankönyvkiadó.